

Idejni aktivizem odraslih, projiciran v življenje mladih

Avtor: Nika Arhar

Jera Ivanc: #ROBIKAPUCAWASHERE. Lutkovno gledališče Maribor, premiera 20. 2. 2025, datum ogleda ponovitve 4. 3. 2025.

Foto: Boštjan Lah

Robin Hood, apropiiran za naš čas, ne more več enostavno ropati bogatih, da bi dajal revnim, lahko pa piše grafite, s katerimi spodbuja razmislek in družbeno ozaveščenosti ter s heštegom s šolske fasade simulira spletno viralnost. Tako si je slovenskega Robija Kapuco zamislila **Jera Ivanc**, z alternativnim pridihom zdaj že odraslih generacij (grafitarstvo) in digitalnim jezikom ter angleškim podpisom današnje globalno orientirane mladine – a hkrati kot nevidno figuro in predvsem simbolno sporočilo možne angažiranosti. Novo besedilo Jere Ivanc na teritorij predstav za mlado občinstvo prinaša izjemno tematsko svežino, že kot ena redkeje zastopanih predstav za vmesno, za gledališče pregovorno izgubljeno starostno skupino 10+, predvsem pa v svoji neposredni obravnavi sveta in njegovih družbenih ter idejnih okoliščin, kot jih živimo tu in zdaj. To je družba, v kateri nekateri starši svojemu otroku ne morejo kupiti telefona, drugi pa ga zaradi prepričanja o škodljivosti nočejo, čeprav ga imajo že vsi otroci na šoli; v kateri nekdo samo zaprosi mamo, pa dobi, karkoli si zaželi, družini z druge strani mesta pa grozi izguba (že tako premajhnega) stanovanja. Svet ekstremnih družbenih razlik torej, v katerem se je treba boriti že v mladosti, četudi z vdorom v e-šolsko redovalnico za popravilo ocen, prodajo telefonov na črno ali oddajanjem babičinega stanovanja prek Airbnbja oziroma, na drugi strani, kot pre zaposleni humanitarni delavci, Greta Thunberg ali mariborski Robi Kapuca. Je pa tudi popolnoma vsakdanji svet povsem običajnih otrok, ki se česa veselijo, so včasih zaskrbljeni, hodijo v šolo, zaradi brskanja po internetu pozabijo na domače branje, ob poslušanju glasbe po slušalkah ne slišijo mame, se zaljubljajo in jim je pri tem nerodno.

Takšno podobo življenja Jera Ivanc, tudi dramaturginja, razpre skozi različne pozicije štirih mladih od 5. do 8. razreda iz treh družin. Likovna zasnova lutk (v likovni podobi **Semire Kentrić**) jih poenoti v otroški nežnosti, mehkobi in prijaznosti obrazov, ne nazadnje tudi s hoodieji (a v različnih barvah), s čimer pripomore, da jih dojemamo kot naše bližnje – prijatelja, sošolca, soseda ali znanca katerega koli mladega gledalca v občinstvu, s perspektivo razumevanja in ne presojanja. Tej energiji sledi tudi animacija **Barbare Jamšek** in **Vesne Vončina**, prav tako z jezikom, ki spretno lovi posebnosti mladostniške govorice in njene čustvene zaznamovanosti glede na situacijo ter z mariborskim dialektom (lektorica **Metka Damjan**) potencira konkretno lokalno umeščenost.

S krajšimi izseki njihovega življenja preklapljanje med prizori prevzema logiko filmske menjave prostorov in časov, zgodba pa se od zunanega dogajanja plasti tudi v miselne refleksije in esemes komunikacijo. Princip filmske montaže in vključevanja različnih ravni realnosti v veliki meri omogoči scena **Nike Zuljan**. S praktično rešitvijo enostavne stene z drsnimi vratci v dveh nivojih režija **Nike Bezeljak** lahko prebija med posameznimi dogajalnimi odprtinami, prek katerih se nam odpre pogled skozi okno v eno od otroških sob, na ulico ali stopnišče pred šolo. Na steno projicirani video (animatorja videa Nika Zuljan in **Aljaž Fredi Novak**) stanovanjske ali šolske fasade jasno locira posamezni kraj dogajanja in s specifičnimi detajli razgiba celotno scensko okolje, hojo po ulici pa denimo podpre z gibanjem projicirane slike. Poleg filmske pa vizualno in dramaturško zasnovo močno zaznamuje tudi stripovska forma, po modelu katere se na scenski ploskvi po potrebi projicirajo neizrečene misli, esemesi, grafiti Robija Kapuce in didaskalije v jasni vizualni diferenciaciji dinamično razporejenih oblačkov, znane grafične podobe esemes dopisovanja, razgibane pisave grafitov in intervencij v njihove slogane ter tipkarskega sloga besedila osnovnih didaskalij v zgornjem kotu (avtorica likovne podobe Semira Kentrić je sicer ilustratorica, vizualna oblikovalka in avtorica grafičnih romanov z izčiščeno občutljivostjo do družbene in intimne stvarnosti).

Animatoriki za steno Barbara Jamšek in Vesna Vončina v tem scenskem okolju, ki se kljub materialni ploskovitosti razpre v pestro vozlišče idej, občutkov in srečanj, prepričljivo oživita štiri karakterno različne protagoniste: najmlajšega Marka, občutljivega dečka, ki bi (z otroško naivnostjo) prodal lastna oblačila in igrače, da bi prispeval za plačilo najemnine, njegovo sestro Dorotejo, ki se že zaveda, da to ni dovolj in skrb nadomešča z odraslo racionalnostjo ter cenjenjem znanja, razvajeno Almo iz bogataške družine, navajeno dobiti vse in se ukvarjati predvsem s sabo ter svojim videzom, ter ob s humanitarnostjo zaposleni mami včasih osamljenega Zorana, prijaznega fanta in nekakšnega posrednika med družbeno pozicijo Dorotejine družine in družbeno neozaveščenostjo vase zagledane Almine realnosti.

Osrednji izplen otroškega aktivizma predstavlja njihovo z grafiti spodbujeno združevanje – Robi Kapuca postanejo vsi in vsak, močna, solidarna skupnost. A v čem se dejansko združijo in za kaj? Kam vodi njihov »skupaj smo močnejši«?

Predstava tako plastično razgrne nekatere problematične aspekte družbene ureditve in konkretna življenja otroških protagonistov, a jih kljub temu ne uspe preplesti v povsem kompaktno pripoved. Pozornost močno aktivirata dve zagonetni situaciji, dva zapleta – kako se bo razrešila situacija Markove in Dorotejine družine, ki ji preti izselitev, in kdo je skrivnostni avtor grafitov s podpisom »#Robikapucawashere«. A že prvi napis »Znanje osvobaja«, kot tudi kasnejši grafiti neznanega Robija Kapuce, ne vzpostavljajo razvidne povezave s stanovanjskim problemom, zato glavno gonilo predstave poteka po dveh vzporednih tirih, napetost pa se med eno in drugo tirnico porazgublja.

Na eni strani otroška perspektiva, brez odraslih likov, odpira prostor prav njihovem razumevanju in soočanju s situacijo ter odnosu do vprašanj, kdo je reven in kdo bogat, kaj nam pomeni denar, potrošništvo in pomoč drugim. V tem kontekstu grafiti delujejo kot vrivek odrasle, avtorske želje in sugestije alternativnih delovanj, ki poleg tega konkretno razpostavljen dramski problem (ne)dostopnosti do stanovanja razširijo v kakofonični splet rešiteljskih idej, s katerimi naj bi presegli modus »kapitalističnih svinj« (znanje, delo, svoboda, mir, solidarnost, skupnost, davki, podnebna pravičnost itd., podobno kot izpostavljeni humanizem v učni snovi dramskih oseb). Dejansko pa so to protagonisti, ki same težave ne morejo razrešiti, a jim besedilo (in z njim predstava) vseeno govori, kaj lahko naredijo, in jih potiska v delovanje ter Almo – brez logično izpeljanega motiviranega in utemeljenega radikalnega preobrata celo prisili v aktivistični upor ideološkim predpostavkam lastne družine in svojega dosedanjega življenja. Osrednji izplen otroškega aktivizma predstavlja njihovo z grafiti spodbujeno združevanje – Robi Kapuca postanejo vsi in vsak, močna, solidarna skupnost. A v čem se dejansko združijo in za kaj? Kam vodi njihov »skupaj smo močnejši«? Z Almino premeno jih predstava postavi zgolj na skupni imenovalac ideološkega moralnega kompasa, v mnenju, kaj je

prav in kaj ne, s čimer pa ne odgovarja dejanski problematiki osnovnega preživetja in pravice do strehe nad glavo (niti gledalcev ne »pomiri« z razpletom te težave za Markovo in Dorotejino družino), temveč služi kvečjemu kot priročna parola – v okviru danega dramskega zapleta abstraktna, z vidika možnosti in bližine mladim pa najbolj na dlani, saj so mladi z vsemi omrežji in orodji za deljenje in povezovanje danes verjetno spretnejši in hitrejši, kot so bile generacije pred tem.

Težava besedila, ki si želi več, kot je verjetno v okviru ene same predstave možno speljati, se na predstavo prenese v obliki prevlade idej in pogledov, ki zaznamujejo avtorsko stališče do sveta, kakršnega živimo. *#ROBIKAPUCAWASHERE* nedvomno odpira veliko relevantnih vprašanj in aktualne teme razgrinja v kompleksnosti na način, za katerega lahko predvidevamo, da bo mlade zagrabil v želji in potrebi po premišljevanju. Deloma je s tem namen sodobnega Robin Hooda tudi dosežen, v kolikor se družbeno delovanje oziroma odgovornost življenja začne z zavedanjem. A zavedanje se lahko gradi še močneje, če je vtkano v celovit odnos do stvari. Kot samo umetniško delo pa se *#ROBIKAPUCAWASHERE* preveč zatika v predstavljanju in razlaganju idej, pojmov, pogledov, ki v živost in življenjskost sveta mladih protagonistov prihajajo od zunaj in jih doživljajski ter občutenjski horizont predstave – njenih protagonistov in gledalcev – ne zmore posrkati. Podobno, kot se pokaže v kratkih videoposnetkih, v katerih so mladi govorili o temah, povezanih s predstavo (bogastvo in revščina, sovražni govor, davki, humanitarnost, deložacija, javno dobro), in ki so dostopni na spletni strani predstave, a delujejo, kot da so njihove izjave del šolskega referata, formalno naučene informacije iz učbenika, ne razkrivajo pa njihovega pogleda, njihovega razumevanja stvari, ki se jih tako ali drugače tičejo.

Vir: <http://veza.sigledal.org/kritika/idejni-aktivizem-odraslih-projiciran-v-zivljenje-mladih-r>